

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 01.06.2025 ✓Accepted/Kabul: 21.08.2025

DOI:10.30794/pausbed.1711527

Research Article/Araştırma Makalesi

Kaya, Y. & Utku, M. (2025). "BİST Gıda Endeksi İşletmelerinin Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Analizi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71, 217-235.

BİST GIDA ENDEKSİ İŞLETMELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN ANALİZİ

Yusuf KAYA*, Mehmet UTKU**

Öz

İnsan sağlığını ve çevreyi doğrudan etkileyen sektörlerin başında gelen gıda sektörü toplumsal hayatın sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Sektörde faaliyet gösteren işletmelerin çevresel ve sosyal etkileri, toplum için en az ekonomik başarıları kadar değerlidir. İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarının uluslararası standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesi ve şeffaf bir şekilde raporlanması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, BİST Gıda Endeksinde yer alan ve sürdürülebilirlik raporları hazırlayan işletmelerin raporlarını, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ilkeleri çerçevesinde analiz etmektir. Çalışmada nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Genel olarak işletmelerin sürdürülebilirlik bilincine sahip oldukları ve GRI ilkelerine uygun raporlama yaptıkları tespit edilmiştir. Ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik unsurlarının incelendiği çalışmada, Anadolu Efes'in %87 gerçekleştirme oranıyla en yüksek uyumu sağladığı, Tat Gıda'nın ise %70 ile en düşük uyum oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca işletme raporlarında eksik görülen temel unsurlar ayrıntısıyla ortaya konulmuştur. Sektör genelinde sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletme sayısının artması ve raporlama altyapısının geliştirilerek eksik unsurların giderilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilirlik, Gıda Güvenliği, Küresel Raporlama Girişimi, BIST Gıda Endeksi.

AN ANALYSIS OF SUSTAINABILITY ACTIVITIES OF BIST FOOD INDEX COMPANIES

Abstract

The food sector, which is one of the sectors that directly affect human health and the environment, is critical for the sustainability of social life. The environmental and social impacts of businesses operating in the sector are as valuable to society as their economic success. Sustainability practices of businesses need to be realized in accordance with international standards and reported transparently. The aim of this study is to analyze the reports of enterprises that are included in the BIST Food Index and prepare sustainability reports within the framework of the Global Reporting Initiative (GRI) principles. Content analysis, one of the qualitative data analysis methods, was used in the study. In general, it was determined that the enterprises have sustainability awareness and report in accordance with GRI principles. In the study, which examined economic, environmental, and social sustainability elements, it was determined that Anadolu Efes achieved the highest compliance rate with an 87% realization rate, while Tat Gıda had the lowest compliance rate with 70%. The study also detailed the main elements that were found to be missing in the business reports. It is thought that the number of enterprises reporting on sustainability across the sector should increase and the missing elements should be eliminated by improving the reporting infrastructure.

Keywords: Sustainability, Food Safety, Global Reporting Initiative, BIST Food Index.

*Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Buldan Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: ykaya@pau.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-2076-9808>)

**Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: mutku@pau.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-7076-6891>)

1. GİRİŞ

Hızla artan Dünya nüfusu ve tüketicilerin beklentilerinin değişmesi, sağlıklı beslenme ve kaliteli gıdaya ulaşımı her zamankinden daha değerli hale getirmiştir. Günümüzde tüketicilerin gıda eğilimleri incelendiğinde, makul fiyat, ulaşılabilir gıda ve kaliteli ürün beklentileri öne çıkmaktadır (Demirci ve Korkmaz, 2023:114). Gıda üretimi geçtiğimiz yüzyılla birlikte küçük işletmelerden, büyük fabrikalara doğru evrilmiş, bu durum konvansiyonel tarım uygulamalarının öne çıkmasına yol açmıştır. Verimliliği arttırmak için uygulanan yüksek miktarda azot ve fosforlu gübre kullanımı toprağın yapısını önemli ölçüde etkilemekte ve bozmaktadır. Ayrıca tarım ürünlerinin ilaçlamasında kullanılan pestisit kullanımı insan sağlığı ve gıda güvenliği için ciddi riskler barındırmaktadır (Mishra vd, 2018; Kayışoğlu ve Türksoy, 2023). Son yıllarda artan başta kanser ve parkinson vakaları olmak üzere birçok önemli hastalıkta tarımsal ürünlerde kullanılan pestisitlerin etkili olduğu yapılan çalışmalarla tespit edilmiştir (Leong vd., 2020:252).

Gıda güvenliğinin artan önemi, tüketicilerin hızla bilinçlenmesi, ülkelerin tarımsal ürünlerin ithalatında uyguladığı testler, gıda şirketlerinin de sürdürülebilir tarım uygulamalarına eğilmesine yol açmıştır. Ayrıca sektörde rekabet ortamının sürekli artması, firmaların tüketici beklentilerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Tüketiciler bu dönemde sağlıklı gıda ile birlikte çevresine duyarlı, toprağı ve havayı kirletmeyen üreticilerin ürünlerini alma eğilimi göstermektedir. Bu durum, işletmelerin ekonomik performansının sosyal ve çevresel performanslarıyla ilişkili olmasına yol açmıştır. Çevre hassasiyeti kirliliğı azaltmak ve kaynakların verimli kullanılmasıyla çevresel sürdürülebilir kurumsal performans her şirket için önemli kabul edilmektedir (Gerbens-Leenes vd. 2003:243). Bu sebeplerle sürdürülebilirlik faaliyetlerinin raporlanması, şirket faaliyetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini içeren bilgilerin sunulması gerekliliğine yol açmıştır. Bu raporlar, sadece şirket açısından değil, paydaşlar açısından da son derece önem arz etmektedir (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 70). Sürdürülebilirlik raporlarına standardizasyon getirmek ve bir kılavuz hazırlamak için çeşitli girişimler ortaya konmuştur. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI), 2000 yılında kılavuz olarak ilk sürdürülebilirlik raporlaması çerçevesini yayınlamış ve yıllar içinde bu çerçeveyi geliştirmiştir (Duran,2018:73). GRI'nin hedefini temel olarak küresel sürdürülebilirlik gündeminin sürekli olarak güncel tutulması ve geliştirilmesi oluşturmaktadır. Burada beklenen amaç firmaların şeffaflığının artırılarak paydaşlara bilgilerin güvenilir bir yolla iletilmesini sağlamaktır.

Alonsa Almeida vd (2014), Önce vd (2015), Tanç ve Gümrak (2015), çalışmalarında GRI çerçevesinde hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarını incelemişler ve içerik analizi yapmışlardır. PricewaterhouseCooper (2011) hazırladığı bir çalışmada Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlarını analiz etmiş, 11 farklı sektöre ait 215 işletmeden alınan bilgilere göre işletmelerin daha çok sosyal ve ekonomik konularla ilgilendiğı, çevresel konulara gereken önemin verilmediğini tespit etmiştir. Demirci ve Korkmaz (2023) ise gıda sektöründe yer alan firmaların çevresel performanslarını AHP ve TOPSİS yöntemleriyle değerlendirmişlerdir.

Bu çalışmada Türkiye’de gıda sektöründe faaliyet gösteren firmaların hazırlamış oldukları sürdürülebilirlik raporları incelenerek GRI kılavuzuna uygunluğu içerik yönünden analiz edilmiştir. Bu kapsamda BİST gıda endeksinde yer alan ve son üç yılda sürdürülebilirlik raporu hazırlayan firmalar seçilmiştir. Firmaların hazırlamış oldukları raporlar, ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik açısından incelenmiş ve yıllar içerisindeki değişim ortaya konmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez, Alman maden görevlisi Hans Carl von Carlowitz tarafından 1713 yılında yayımlanan “Sylvicultura Oeconomica” adlı eserle ortaya atılmıştır. Çalışmada, planlı ağaçlandırma ile ormanların korunması ve sürdürülebilirliği hususunda çağrıda bulunulmakta ve orman kaynaklarının kullanımına ilişkin çözüm önerileri sunulmaktadır (Carlowitz,1713). Carlowitz’in önerileri modern ormancılığın temellerini atmış ve sürdürülebilir kaynak yönetiminin temel prensiplerini oluşturmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı ormancılık dışında ilk kez 20. yüzyılın ortalarında, çevre koruma ve uluslararası kalkınma konulu konferanslarda kullanılmaya başlanmıştır. Ekonomik bir kullanımdan daha ekolojik bir kullanıma doğru geçiş yapılarak bu kavrama sosyal ve etik sürdürülebilirlik de dahil edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın ilk ilkeleri, Birleşmiş Milletler tarafından 1972 yılında Stokholm’de düzenlenen Dünya Çevre Konferansı’nda ortaya

konulmuştur. Bu konferansta uluslararası çevre sorunlarına odaklanılmış ve küresel çevre yönetiminin temelleri atılmıştır. Bu konferans, sürdürülebilirliği teşvik etmek ve doğal çevreyi korumak için küresel çabaları koordine etmek amacıyla Aralık 1972’de Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın (UNEP) oluşturulmasına yol açmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının en yaygın kullanılan tanımlarından birisi BM destekli Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 tarihli “Ortak Geleceğimiz” adlı Brundtland Raporu’ndaki tanımdır. Buna göre sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyaçlarını karşılamaktır. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma, “Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma”dır (WCED,1987:41). Sürdürülebilir kalkınma hem bugünü hem de geleceği güvence altına alacak şekilde hareket etmektir. Brundtland Raporu’na göre sürdürülebilir kalkınmanın 3 önemli bileşeni vardır. Bu bileşenler, ekonomik büyüme, çevrenin korunması ve sosyal gelişimdir. Rapor, kalkınma için sadece ekonomik gelişmenin yeterli olmadığı bütüncül bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bir başka ifadeyle, sosyal ve çevresel gelişmenin sağlanamadığı durumlarda ekonomik gelişim sürdürülemeyecektir.

Brundtland Raporu, sadece sürdürülebilir kalkınmayı tanımlamamış, ayrıca nüfus artışı, gıda güvenliği, azalan biyolojik çeşitlilik, artan enerji ihtiyacı, sanayileşme kaynaklı çevre sorunları gibi küresel sorunlara çözüm önerileri sunmuştur. Günümüzde iklim krizi temelinde artan çevresel riskler bu raporun önemini tekrar ön plana çıkarmaktadır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Grubu “2030 Gündemi” çerçevesinde kabul ettiği “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”, Brundtland Raporu’nun ortaya koyduğu ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları içeren anlayışı devam ettirmektedir.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği’nin (IUCN) 1980 tarihli “Dünya Koruma Stratejisi”ndeki sürdürülebilir kalkınma anlayışı: ekonomik ve sosyal hedefleri olan kalkınmanın, ekosistemlerin kapasitelerini dikkate alarak ele alınması gerekliliğine dayanmaktadır. Bu doğrultuda kalkınma süreçleri ekolojik, çevresel, sosyal, kültürel ve etik faktörleri dikkate almalıdır. Dünya Koruma Stratejisi’nin hedefi, dünya üzerindeki tüm nesillerin refahını güvence altına almak için koruma ve kalkınmayı bütünleştirmek olmuştur (IUCN,1980).

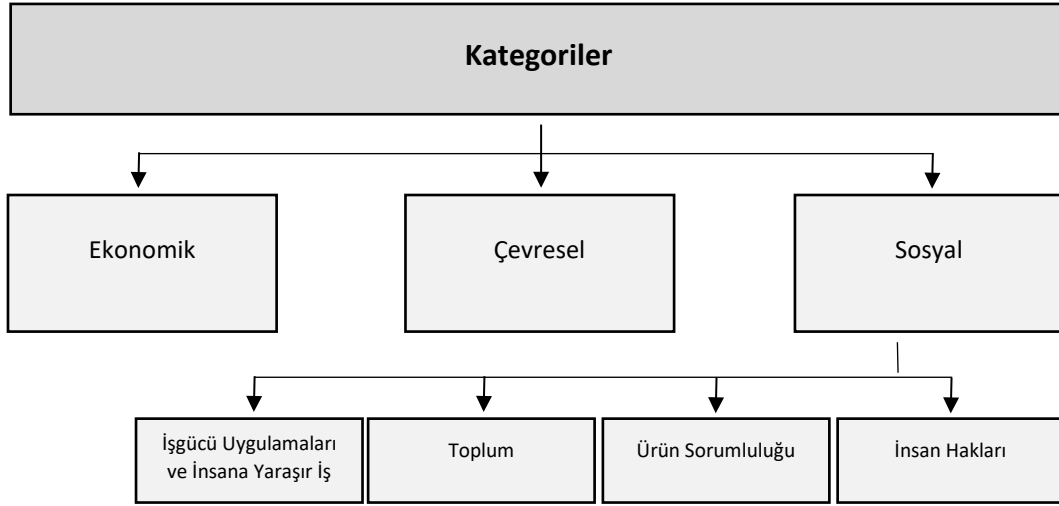
Özetle sürdürülebilirlik; sosyal ve ekolojik dengeyi koruyarak gerek bugünkü gerekse gelecek nesillere daha iyi yaşam koşulları sağlamayı amaçlayan bir eylem biçimidir. Sürdürülebilir kalkınma, sadece ekonomik büyümeyi değil, bunun yanında doğanın korunmasını ve sosyal adaleti içeren bütüncül bir yaklaşımdır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları olan entegre bir kavramdır. Doğal kaynaklar ve ekosistem korunarak sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlanmalı ve toplumsal refah, sosyal adalet ve eşitlik desteklenerek bu üç bileşen dengeli bir şekilde yönetilmelidir.

2.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

Sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin, işletmeler düzeyinde ele alınması, kurumsal sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkarmıştır. Kurumsal sürdürülebilirlik, bir işletmenin genel stratejisine bütünüyle entegre edilmiş olan; ekosistemin dayanıklılığını koruyup artırarak, sosyal adalet ve uyumu sağlayarak ve ekonomik refahı geliştirerek, mevcut ve gelecek nesillerin refahına etkili bir şekilde katkıda bulunan bir dizi faaliyet olarak tanımlanabilir (Meuer vd., 2020:333). Bu noktada işletmeler, sosyal, ekonomik ve çevresel hedefleri dengeleme çabası içerisinde (Elkington:1997). Kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik büyümeyi, kurumsal itibarı, müşteri ilişkilerini, ürün ve hizmet kalitesini sürdürmeyi ve genişletmeyi, etik iş uygulamalarını benimsemeyi ve sürdürmeyi, sürdürülebilir işler yaratmayı, tüm paydaşlar için değer oluşturmayı ve yeterince hizmet alamayanların ihtiyaçlarını karşılamayı içerir (Székely ve Knirsch, 2005:630).

Son yıllarda; küresel ısınma, kuraklık riski, nüfus artışı, gelir adaletsizliği, toplumsal eşitsizlikler gibi hususlar neticesinde finansal, çevresel ve sosyal sorunların giderek artması, toplumların sürdürülebilirlik konusunda daha duyarlı hale gelmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler işletmeleri sorumluluk almaya ve toplumsal beklentilere cevap verecek yeni stratejiler geliştirmeye itmiştir. Bu doğrultuda çoğu büyük şirket, sürdürülebilirlik girişimlerinde bulunmakta ve finansal raporlara ek olarak faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini açıklamaya yönelik raporlar hazırlamaktadır. Sürdürülebilirlik raporları olarak ifade edilen bu raporlar, paydaşlara işletmenin toplumdaki rolünü ve ekonomik, çevresel ve sosyal konulardaki faaliyet ve performansını göstermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik raporları bir işletmenin, ekonomik performans, iklim değişikliği, su kullanımı, atık yönetimi, işgücü uygulamaları ve müşteri ilişkileri gibi alanlardaki politikaları ve faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir (KGK, 2023).

Sürdürülebilirlik raporları çeşitli çerçeve, ilke ve esaslara göre hazırlanmaktadır. Söz konusu ilkeleri geliştiren kurumlar içerisinde en önemlisi 1997 yılında BM öncülüğünde kurulan Küresel Raporlama Girişimidir (GRI). GRI çerçevesinde, işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını raporlamaları için gerekli göstergeler ve esaslar bulunmaktadır. GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlaması için oluşturulan ilk uluslararası standartlardır ve tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır. Yapılan son araştırmalarda GRI standartlarının dünya çapında büyük şirketlerin yaklaşık %90'ı tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir (KPMG Sürdürülebilirlik Raporlaması Anketi,2024). Uluslararası ölçekte kabul görmüş ölçütler, raporlarda bulunan bilgilerin karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktadır. GRI Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzunda yer alan kategoriler Şekil 1'te gösterilmiştir.

Şekil 1: GRI sürdürülebilirlik raporlama kategorileri

Kaynak: "GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu"

<https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>

GRI kılavuzunda yer alan kategorilerin ekonomik sürdürülebilirlik unsurları(bileşenleri) ve söz konusu unsurların kılavuz içerisindeki kodları Tablo 1'de verilmiştir. Ekonomik unsurlar 4 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerde geçen ve çalışma kapsamında ele alınan sürdürülebilirlik raporlarında varlığı araştırılan bazı kavramlar da aynı tabloda sunulmuştur. Ekonomik kategoride işletmelerin performansı, çalışanların demografik dağılımı ve satın alma uygulamaları gibi unsurlar bulunmaktadır.

Tablo 1: Ekonomik sürdürülebilirlik unsurları ve kavramları

Unsurlar	Kodlar (G4)*	Kavramlar
E1- Ekonomik performans	EC1-2-3-4	Mali, finans, yatırım, iklim değişikliği, emeklilik, çalışan tazminatları, teşvik, hibe,
E2- Piyasa varlığı	EC5-6	Cinsiyet, ücret, yerel yönetici
E3- Dolaylı ekonomik etkiler	EC7-8	Altyapı, yatırım, ekonomik kalkınma
E4- Satın alma uygulamaları	EC9	Yerel tedarik

Kaynak: GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu

<https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>

*GRI sürdürülebilirlik kılavuzunda yer alan her bir unsura ait kodların başlıkları EK 1'de sunulmuştur.

GRI kılavuzunda yer alan kategorilerin çevresel sürdürülebilirlik unsurları(bileşenleri) ve söz konusu unsurların kılavuz içerisindeki kodları Tablo 2'de verilmiştir. Çevresel unsurlar 12 bölüme ayrılmıştır. Çevresel kategoride işletmelerin çalışmalarını sürdürürken çevreye olan etkileri su, biyolojik çeşitlilik, atık, emisyon ve enerji gibi unsurlar açısından değerlendirilmektedir.

Tablo 2: Çevresel sürdürülebilirlik unsurları ve kavramları

Unsurlar	Kodlar (G4)	Kavramlar
Ç1- Malzemeler	EN1-2	Yenilenebilir malzeme, geri dönüşüm
Ç2- Enerji	EN3-4-5-6-7	Yakıt türleri, enerji tüketimi
Ç3- Su	EN8-9-10	Su, su tüketimi
Ç4- Biyolojik çeşitlilik	EN11-12-13-14	Biyolojik çeşitlilik, kirlilik
Ç5- Emisyonlar	EN15-16-17-18- 19-20-21	Sera gazı, emisyon
Ç6- Atık sular ve atıklar	EN22-23-24-25-26	Atık su, bertaraf, atıkların geri dönüşümü, tehlikeli atıklar
Ç7- Ürün ve hizmetler	EN27-28	Ürün, çevresel etki, ambalaj
Ç8- Uyum	EN29	Ceza, çevre kanunu, yönetmelik ihlali
Ç9- Nakliye	EN30	Nakliye
Ç10- Genel	EN31	Çevre koruma, çevre maliyeti
Ç11- Tedarikçinin çevresel bakımından değerlendirilmesi	EN32-33	Tedarikçi
Ç12- Çevresel şikayet mekanizmaları	EN34	Çevre şikayetleri

Kaynak: GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu

<https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>

GRI kılavuzunda yer alan sosyal sürdürülebilirlik kategorisi; işgücü uygulamaları, insan hakları, toplum ve ürün sorumluluğu olmak üzere dört ayrı alt kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerin unsurları(bileşenleri) ve söz konusu unsurların kılavuz içerisindeki kodları Tablo 3'te verilmiştir. Sosyal unsurlar 30 bölüme ayrılmıştır.

Tablo 3: Sosyal sürdürülebilirlik unsurları ve kavramları

Alt Kategoriler	Unsurlar	Kodlar (G4)	Kavramlar
İş Gücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş	S1- İstihdam	LA1-2-3	Personel, çalışan, yan haklar, yaş, cinsiyet
	S2- İş gücü / Yönetim ilişkileri	LA4	İhbar süresi
	S3- İş sağlığı ve güvenliği	LA5-6-7-8	İş sağlığı, iş güvenliği, iş kazaları, meslek hastalığı
	S4- Eğitim ve öğretim	LA9-10-11	Personel eğitimi, kariyer gelişimi
	S5- Çeşitlilik ve fırsat eşitliği	LA12	Çalışan çeşitliliği
	S6- Kadın ve erkek için eşit ücret	LA13	Eşit ücret
	S7- Tedarikçinin işgücü uygulamaları bakımından değerlendirilmesi	LA14-15	Tedarikçi işgücü uygulamaları
	S8- İş gücü uygulamaları şikayet mekanizmaları	LA16	Personel-çalışan şikayetleri
İnsan Hakları	S9- Yatırım	HR1-2	İnsan hakları eğitimi, yatırım sözleşmeleri
	S10- Ayrımcılığın önlenmesi	HR3	Ayrımcılık
	S11- Örgütlenme ve toplu sözleşme hakkı	HR4	Toplu sözleşme, sendika
	S12- Çocuk işçiler	HR5	Çocuk işçi, riskli işler
	S13- Zorla veya cebren çalıştırma	HR6	Zorla çalıştırma
	S14- Güvenlik uygulamaları	HR7	Güvenlik personeli eğitimi
	S15- Yerli halkların hakları	HR8	Yerli halk, hak ihlali
	S16- Değerlendirme	HR9	İnsan hakları
	S17- Tedarikçilerin insan hakları bakımından değerlendirilmesi	HR10-11	Tedarikçilerin insan hakları uygulamaları
	S18- İnsan hakları şikayet mekanizmaları	HR12	İnsan hakları şikayetleri

Toplum	S19- Yerel toplumlar	SO1-2	Yerel toplum
	S20- Yolsuzlukla mücadele	SO3-4-5	Yolsuzluk, risk yönetimi
	S21- Kamu politikası	SO6	Siyasi-kamu desteği
	S22- Rekabete aykırı davranış	SO7	Tekel, tröst, rekabet aykırı davranış
	S23- Uyum	SO8	Kanunlara uyum, ceza ve yaptırımlar
	S24- Tedarikçinin toplum üzerindeki etkiler bakımından değerlendirilmesi	SO9-10	Yeni tedarikçilerin toplumsal etkileri
	S25- Toplum üzerindeki etkilere ilişkin şikayet mekanizmaları	SO11	Toplumsal şikayet
Ürün Sorumluluğu	S26- Müşteri sağlık ve güvenliği	PR1-2	Sağlık ve güvenlik etkisi
	S27- Ürün ve hizmet etiketlemesi	PR3-4-5	Etiket, müşteri memnuniyeti
	S28- Pazarlama iletişimi	PR6-7	Yasaklı ürün, yönetmelik ihlali
	S29- Müşteri gizliliği	PR8	Müşteri bilgilerinin korunması, kişisel veriler
	S30- Uyum	PR9	Kanun ve yönetmeliklere uyum

Kaynak: GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu
<https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın temel amacı BİST Gıda Endeksinde yer alan işletmelerinin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarının, GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu'na uygunluğunu içerik yönünden analiz etmektir. Bu kapsamda BIST Gıda Endeksinde yer alan ve 2021-2023 yılları arasında sürdürülebilirlik raporlarına ulaşılabilen 6 gıda işletmesinin tamamının sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Anadolu Efes, Coca Cola İçecek, Kerevitaş Gıda, Pınar Süt Mamulleri, Tat Gıda ve Ülker Bisküvinin 2021, 2022 ve 2023 yıllarındaki sürdürülebilirlik raporları, ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik unsurları açısından değerlendirilmiştir. Kerevitaş Gıda işletmesi 2025 yılından itibaren faaliyetlerine Besler GIDA olarak devam etme kararı almıştır. Çalışmanın konu olduğu yıllardaki unvanı Kerevitaş Gıda olduğu için bu unvan kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan içerik analizi tercih edilmiştir. Araştırmaya konu olan işletmelerin verileri kurumsal web sitelerinden temin edilerek 2021, 2022 ve 2023 yıllarına ait raporlar belge incelemesine tabi tutulmuştur. Raporlardan elde edilen bilgiler GRI kılavuzundaki unsurlarla karşılaştırılarak verilere dönüştürülmüştür. Hazırlanan raporların ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik bağlamında GRI kılavuzuna uygunluğu araştırılmıştır. Elde edilen veriler GRI kılavuzunda yer alan sürdürülebilirlik unsurlarını içeriyorsa "1" içermiyorsa "0" olarak değerlendirilmiştir. Birden fazla kod içeren sürdürülebilirlik unsurlarında değerlendirmenin "1" olabilmesi için kodların tamamına uyum aranmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Sürdürülebilirlik raporları incelenen işletmelerin öncelikle ekonomik ardından çevresel ve son olarak da sosyal sürdürülebilirlik unsurları yıllar itibarıyla incelenerek tablolaştırılmıştır.

4.1. Ekonomik Sürdürülebilirlik Unsurları

Tablo 4'te çalışmaya konu olan işletmelerin GRI kılavuzundaki ekonomik sürdürülebilirlik unsurlarına uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Buna göre işletmelerin genelinde unsurların kılavuza uygunluğunun %75 olduğu görülmektedir. Tüm yıllarda en düşük gerçekleştirme oranına sahip işletme Ülker Bisküvi'dir.

Tablo 4: Ekonomik sürdürülebilirlik unsurları (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kereviş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	E1	1	1	1	0	1	0
	E2	0	0	0	0	0	0
	E3	1	1	1	1	1	1
	E4	1	1	1	1	0	1
Gerçekleştirme Oranı		%75	%75	%75	%50	%50	%50
2022	E1	1	1	1	1	1	0
	E2	0	0	0	0	0	0
	E3	1	1	1	1	1	1
	E4	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%75	%75	%75	%75	%75	%50
2023	E1	1	1	1	1	1	0
	E2	0	0	0	0	0	0
	E3	1	1	1	1	1	1
	E4	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%75	%75	%75	%75	%75	%50

Genel olarak, işletmelerin sürdürülebilirlik raporları yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde ekonomik sürdürülebilirlik unsurları açısından GRI kılavuzuna uygunlukları %50 ile %75 arasında değişmektedir.

Ekonomik performans (E1) unsuru açısından, işletmelerin çoğunluğunda GRI kılavuzuna uygunluk belirlenmiştir. Ancak 2021 yılında Pınar Süt Mamulleri ve Ülker Bisküvi'nin sürdürülebilirlik raporlarında EC3 ve EC4 kapsamında çalışan tazminatları ve devlet teşvikleri ve hibeler hususunda bilgi bulunmadığı görülmektedir. Pınar Süt Mamulleri 2022 yılı raporunda belirtilen hususları raporuna eklemiştir. Ancak Ülker Bisküvide incelenen 3 yılda da GRI kılavuzuna uyumsuzluk tespit edilmiştir.

İşletme raporları piyasa varlığı unsuru (E2) açısından değerlendirildiğinde tüm işletmelerde ve bütün yıllarda kılavuza uyumsuzluk vardır. İşletmelerin raporlarında ücretlendirme konusunda adil ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsedikleri ve cinsiyet ayrımcılığı yapmadıkları belirtilse de EC5 kapsamında cinsiyet bazında ücret dağılımı ve asgari ücrete oranı bulunmamaktadır. Coca Cola İçecek raporunda ise EC6 kapsamında yerel istihdam oranını açıklamasına rağmen üst yönetimde yerel yönetici oranı belirtilmemiştir.

Altyapı yatırımları ve ekonomik kalkınma gibi dolaylı ekonomik etkiler (E3) unsuru açısından tüm yıllarda ve bütün işletmelerde GRI kılavuzuna uygun raporlama yapıldığı tespit edilmiştir.

Satın alma uygulamaları (E4) kapsamında işletmelerin raporlarının neredeyse tamamı kılavuza uygun hazırlanmıştır. Sadece Tat Gıda'da 2021 yılında EC9 kapsamında yerel tedarikçilerden satın alınan ürün ve hizmetlerin oranı bulunmamaktadır. Bu husus 2022 ve 2023 yılı raporlarında düzeltilmiştir.

4.2. Çevresel Sürdürülebilirlik Unsurları

Tablo 5'de çalışmaya konu işletmelerin GRI kılavuzundaki çevresel sürdürülebilirlik unsurlarına uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Yıllar itibarıyla en yüksek gerçekleştirme oranı %75'tir. En düşük gerçekleştirme oranının ise 2021 yılında %25 ile Tat Gıda'da olduğu görülmektedir. Tat Gıda yıllar içerisinde bu oranı %67 seviyesine kadar yükseltmiştir.

Tablo 5: Çevresel sürdürülebilirlik unsurları (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kerevitaş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	Ç1	1	1	1	1	0	1
	Ç2	1	1	1	1	0	1
	Ç3	1	1	1	0	0	0
	Ç4	0	0	0	0	0	0
	Ç5	0	0	0	0	0	0
	Ç6	1	0	1	1	0	1
	Ç7	1	1	1	1	1	1
	Ç8	1	1	1	1	1	1
	Ç9	1	1	1	1	0	1
	Ç10	1	0	1	0	0	1
	Ç11	1	1	1	1	1	1
	Ç12	0	0	0	0	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%75	%58	%75	%58	%25	%67
2022	Ç1	1	1	1	1	0	1
	Ç2	1	1	1	1	1	1
	Ç3	1	1	1	1	1	0
	Ç4	0	0	0	0	0	0
	Ç5	0	0	0	0	0	0
	Ç6	1	0	1	1	0	1
	Ç7	1	1	1	1	1	1
	Ç8	1	1	1	1	1	1
	Ç9	1	1	1	1	0	1
	Ç10	1	0	1	0	0	1
	Ç11	1	1	1	1	1	1
	Ç12	0	0	0	0	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%75	%58	%75	%67	%42	%67
2023	Ç1	1	1	1	1	0	1
	Ç2	1	1	1	1	1	1
	Ç3	1	1	1	1	1	1
	Ç4	0	0	0	0	0	0
	Ç5	0	0	0	0	0	0
	Ç6	1	0	1	1	1	1
	Ç7	1	1	1	1	1	1
	Ç8	1	1	1	1	1	1
	Ç9	1	1	1	1	1	1
	Ç10	1	0	1	0	1	1
	Ç11	1	1	1	1	1	1
	Ç12	0	0	0	0	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%75	%58	%75	%67	%67	%75

Raporlar işletmelerin faaliyetlerinde kullandıkları malzemeler (Ç1) açısından incelendiğinde Tat Gıda hariç tüm firmaların kılavuza uyum sağladığı görülmektedir. Tat Gıda’da ise geri dönüştürülmüş malzemeyi girdi olarak kullanma ve atık miktarını azaltma konusunda çalışmalar yürütülse de EN2 kapsamında geri dönüştürülen malzemenin girdi olarak kullanılma yüzdesi bulunmamaktadır.

İşletmelerin tükettikleri enerji (Ç2) incelendiğinde Tat Gıda'nın 2021 raporu hariç raporların tamamında GRI kılavuzuna uygunluk tespit edilmiştir. Tat Gıda'nın 2021 yılı raporunda; EN3 kapsamında kuruluş içerisindeki enerji tüketim miktarları bildirilmemiş, EN5 kapsamında tüketilen enerji, enerji türlerine göre ayrıştırılmamış ve EN6 kapsamında tasarruflar sonucu enerji tüketimi azaltım miktarları belirtilmemiştir. Ancak bu eksiklikler 2022 ve 2023 raporlarında tamamlanmıştır.

İşletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan su (Ç3) incelendiğinde ise, 2021 yılında altı işletmeden sadece üçü kılavuza uygun raporlama yaparken, 2023 yılına gelindiğinde tüm raporlar tam uyumlu hale gelmiştir. 2021 yılında Pınar Süt Mamulleri, Tat Gıda ve Ülker Bisküvi'de su tüketim miktarları belirtilse de EN8 kapsamında kaynak bazında bir ayırım yapılmamıştır. Ayrıca Tat Gıda raporunda EN10 kapsamında geri dönüştürülen suyun miktarı belirtilmemiştir.

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürdükleri habitatlardaki biyolojik çeşitliliğe (Ç4) olan etkileri incelendiğinde, tüm işletmelerde biyoçeşitliliğin korunmasına önem verildiği ve bu konuda çeşitli çalışmalar yürüttüğü belirtilse de türlerin yaşam alanlarıyla ilgili soy tükenme risklerinden bahsedilmemiştir. İşletmelerin raporlarında EN14 kapsamında işletme faaliyetlerinden etkilenen habitatlarda bulunan türlerin soy tükenmesi risk seviyesine göre toplam sayısı bulunmamaktadır.

Raporlar işletme faaliyetlerinin atmosfere yaydığı gaz emisyonları (Ç5) açısından incelendiğinde; işletmelerin ne kadar sera gazı emisyonuna neden olduklarını, bu emisyonları geçmiş yıllara göre ne kadar azalttıklarını ve gelecek yıllardaki hedeflerini belirttikleri görülmektedir. Her üç yılda da raporların kılavuza uygunluğunun "0" kabul edilmesinin sebebi ise, tüm şirketlerde EN20 kapsamında ozon tabakasını incelten madde (ODS) emisyonlarının ayrıntılı olarak belirtilmemiş olmasıdır.

İşletme faaliyetlerinin yol açtığı çevresel atıklar (Ç6) değerlendirildiğinde, Coca Cola İçecek sürdürülebilirlik raporunda EN25 kapsamında tehlikeli kabul edilen atıkların ağırlığı belirtilmemiştir. Ayrıca Tat Gıda'da EN 24 kapsamında atıkların yarattığı sızıntı ve döküntülerin hacmi hakkında 2021 ve 2022 raporlarında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu durum 2023 yılında yayınlanan raporda düzeltilmiştir.

İşletmelerin ürün ve hizmetlerinin çevresel etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaların, geri toplanan ürün ve ambalajların miktarının ve işletme faaliyetlerinin çevre kanunlarına uyumunun değerlendirildiği Ç7 ve Ç8 unsurlarında, incelenen tüm şirket raporlarının bütün yıllarda tam uyum gösterdiği tespit edilmiştir.

İşletmelerin mal ve malzemelerinin nakliyesi ve personellerinin taşınmasının yarattığı çevresel etkiler (Ç9) incelendiğinde 2021 ve 2022 yılları Tat Gıda raporları hariç tüm yıllarda ve tüm işletmelerde GRI kılavuzuna tam uyum tespit edilmiştir. Tat Gıda raporlarında ise, EN30 kapsamında herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte bu durum 2023 yılında güncellenerek lojistik ve dağıtım faaliyetlerinde çevresel etkileri azaltmaya yönelik uygulamalara raporda yer verilmiştir.

Tüm sürdürülebilirlik raporları çevre koruma harcama ve yatırımları açısından analiz edildiğinde (Ç10), Coca Cola İçecek, Pınar Süt Mamulleri ve Tat Gıda'da EN31 kapsamında çevre koruma yatırımlarına yönelik projeler ve uygulamalarla ilgili çeşitli bilgiler sunulsa da harcama ve giderlerin tutarlarının belirtilmediği görülmektedir. Bu üç işletmeden sadece Tat Gıda 2023 yılı raporunda söz konusu eksikliği gidermiştir.

İşletme tedarikçilerinin çevresel bakımdan değerlendirildiği Ç11 unsurunun tüm işletmelerde ve tüm yıllara ait raporlarda GRI kılavuzuna tam uyum sağladığı görülmektedir.

Çevresel şikayet mekanizmalarının değerlendirildiği Ç12 unsuru incelendiğinde, işletmelerin şikayet bildirim sistemleri kurdukları ancak çevreyle alakalı şikayet ve çözüm sayılarına raporlarında yer vermedikleri görülmüştür.

4.3. Sosyal Sürdürülebilirlik Unsurları

GRI kılavuzunda sosyal sürdürülebilirlik unsurları; "İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş", "İnsan Hakları", "Toplum" ve "Ürün Sorumluluğu" olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştır.

4.3.1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş

Tablo 6’da çalışmaya konu işletmelerin GRI kılavuzundaki sosyal sürdürülebilirlik unsurlarından “İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” alt kategorisine uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Yıllar itibariyle en yüksek gerçekleştirme oranı %88’dir. En düşük gerçekleştirme oranının ise 2021 yılında %63 ile Tat Gıda’da olduğu görülmektedir. Tat Gıda yıllar içerisinde bu oranı %75 seviyesine kadar yükseltmiştir.

Tablo 6: İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kerevitaş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	S1	1	0	1	1	0	1
	S2	0	1	0	0	0	0
	S3	1	1	1	1	1	1
	S4	1	1	1	1	1	1
	S5	1	1	1	1	1	1
	S6	1	1	1	1	1	1
	S7	1	1	1	1	1	1
	S8	1	0	1	1	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%88	%75	%88	%88	%63	%75
2022	S1	1	1	1	1	0	1
	S2	0	1	0	0	0	0
	S3	1	1	1	1	1	1
	S4	1	1	1	1	1	1
	S5	1	1	1	1	1	1
	S6	1	1	1	1	1	1
	S7	1	1	1	1	1	1
	S8	1	0	1	1	1	0
Gerçekleştirme Oranı		%88	%88	%88	%88	%75	%75
2023	S1	1	1	1	1	0	1
	S2	0	1	0	0	0	0
	S3	1	1	1	1	1	1
	S4	1	1	1	1	1	1
	S5	1	1	1	1	1	1
	S6	1	1	1	1	1	1
	S7	1	1	1	1	1	1
	S8	1	0	1	1	1	0
Gerçekleştirme Oranı		%88	%88	%88	%88	%75	%75

Araştırmaya konu tüm işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında istihdama yönelik veriler (S1), yaş grubu, cinsiyet, yeni işe başlayanların demografik bilgileri, çalışan devir sayıları, yan haklar vb. tüm yıllar için sunulmuştur. Ancak 2021 yılında Coca Cola İçecek ve Tat Gıda’da LA3 kapsamında doğum izni verileri bulunmamaktadır. Coca Cola İçecek bu durumu 2022 yılından itibaren düzeltse de Tat Gıda’da bir değişiklik olmamıştır.

GRI kılavuzuna göre işgücü uygulamaları kapsamında işletmelerin, faaliyet değişiklikleriyle ilgili asgari ihbar sürelerini (S2) bildirmeleri gerekmektedir. İlgili yıllarda raporları incelenen işletmelerde ise Coca Cola İçecek hariç hiçbir işletmenin bu hususa yer vermediği görülmektedir.

İşgücü uygulamalarına ilişkin tablo incelendiğinde; iş sağlığı ve güvenliği, çalışanların eğitimi, çalışanlar arasındaki fırsat eşitliği ve tedarikçilerin işgücü uygulamaları unsurlarında (S3,S4,S5,S6,S7), tüm işletmelerin GRI kılavuzuna uygun raporlama yaptığı ve gereken hususlara yer verdiği tespit edilmiştir.

Sürdürülebilirlik raporları işgücü şikayet mekanizmaları (S8) açısından değerlendirildiğinde, 2021 yılında Coca Cola İçecek, Tat Gıda ve Ülker Bisküvi’de, LA16 kapsamında çalışanların görüşlerini almak ve geri bildirimlerini değerlendirmek için çeşitli şikayet mekanizmaları oluşturulsa da getirilen ve çözümlenen şikayet sayılarına yer verilmemiştir. 2022 yılından itibaren Tat Gıda raporlarında bu durum düzeltilmiştir.

4.3.2. İnsan Hakları

Tablo 7’de çalışmaya konu işletmelerin GRI kılavuzundaki sosyal sürdürülebilirlik unsurlarından “İnsan Hakları” alt kategorisine uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Buna göre işletmelerin genelinde unsurların kılavuza uygunluğunun %80-%90 aralığında olduğu görülmektedir. 2023 yılında ise Coca Cola İçecek insan hakları kategorisinde %100 gerçekleştirme oranına ulaşmıştır.

Tablo 7: İnsan hakları (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kerevitaş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	S9	1	1	1	1	1	1
	S10	1	0	1	1	1	1
	S11	1	1	1	1	1	1
	S12	1	1	1	1	1	1
	S13	1	1	1	1	1	1
	S14	0	1	0	0	0	0
	S15	1	1	0	0	0	1
	S16	1	1	1	1	1	1
	S17	1	1	1	1	1	1
	S18	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%90	%90	%80	%80	%80	%90
2022	S9	1	1	1	1	1	1
	S10	1	0	1	1	1	1
	S11	1	1	1	1	1	1
	S12	1	1	1	1	1	1
	S13	1	1	1	1	1	1
	S14	0	1	0	0	0	0
	S15	1	1	0	0	0	1
	S16	1	1	1	1	1	1
	S17	1	1	1	1	1	1
	S18	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%90	%90	%80	%80	%80	%90
2023	S9	1	1	1	1	1	1
	S10	1	1	1	1	1	1
	S11	1	1	1	1	1	1
	S12	1	1	1	1	1	1
	S13	1	1	1	1	1	1
	S14	0	1	0	0	0	0
	S15	1	1	0	0	0	1
	S16	1	1	1	1	1	1
	S17	1	1	1	1	1	1
	S18	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%90	%100	%80	%80	%80	%90

İnsan hakları uygulamalarına ilişkin tablo incelendiğinde 10 unsurdan 7’sinde tüm işletmelerin GRI kılavuzuna uygun raporlama yaptıkları belirlenmiştir. Bu kapsamda işletmeler raporlarında; insan hakları eğitimi, toplu sözleşme ve sendikal haklar, zorla çalıştırılma, hak ihlallerine ilişkin şikayet mekanizmaları gibi konulara ayrıntılı olarak yer vermişlerdir.

İnsan hakları kategorisinde yer alan ayrımcılığın önlenmesine ilişkin unsurda (S10), Coca Cola İçecek hariç tüm işletmelerde ayrımcılık vaka sayılarına yer verilmiştir. 2021 ve 2022 raporlarında Coca Cola İçecek’ de insan hakları politikasında çalışanlar arasında ayrımcılığın önlenmesi konusunda çeşitli kurallar oluşturmalarına rağmen, HR3 kapsamında belirtilen ayrımcılık vaka sayılarına değinilmemiştir. Bu husus 2023 yılı raporunda düzeltilmiştir.

İşletmelerin güvenlik personellerinin insan hakları konusunda eğitilmesini öngören güvenlik uygulamaları (S14) unsuru konusunda Coca Cola İçecek hariç tüm işletme raporlarında eksiklikler bulunmaktadır. İşletmeler, HR7 kapsamında insan hakları politika ve prosedürleri konusunda çalışanlarına eğitim verse de güvenlik personelleri özelinde herhangi bir açıklamaya raporlarında yer vermemiştir.

Yerel toplumun haklarına yönelik hak ihlallerinin incelendiği S15 unsuruna göre, işletmelerin tamamında temel insan haklarına saygılı bir yaklaşım ve politika izlenmektedir. Ancak Kerevitaş Gıda, Pınar Süt Mamulleri ve Tat Gıda’da HR8 kapsamında yerel insanların hak ihlallerine yönelik spesifik bir bilgi veya veri bulunmamaktadır.

4.3.3. Toplum

Tablo 8’de çalışmaya konu işletmelerin GRI kılavuzundaki sosyal sürdürülebilirlik unsurlarından “Toplum” alt kategorisine uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Yıllar itibariyle Anadolu Efes, Kerevitaş Gıda ve Pınar Süt Mamulleri %100 gerçekleştirme oranına ulaşmıştır. Tat Gıda ise 2021 yılında %43 gerçekleştirme oranı ile en düşük uyuma sahip işletme olmuştur.

Tablo 8: Toplum (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kerevitaş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	S19	1	1	1	1	1	1
	S20	1	1	1	1	0	1
	S21	1	1	0	0	0	0
	S22	1	1	1	1	0	0
	S23	1	1	1	1	1	1
	S24	1	1	1	1	1	1
	S25	1	0	1	1	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%100	%86	%86	%86	%43	%57
2022	S19	1	1	1	1	1	1
	S20	1	1	1	1	0	1
	S21	1	1	0	1	0	0
	S22	1	1	1	1	0	0
	S23	1	1	1	1	1	1
	S24	1	1	1	1	1	1
	S25	1	0	1	1	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%100	%86	%86	%100	%43	%57

2023	S19	1	1	1	1	1	1
	S20	1	1	1	1	0	1
	S21	1	1	1	1	0	0
	S22	1	1	1	1	0	0
	S23	1	1	1	1	1	1
	S24	1	1	1	1	1	1
	S25	1	0	1	1	0	0
Gerçekleştirme Oranı		%100	%86	%100	%100	%43	%57

Sosyal sürdürülebilirlik unsurlarının toplum kategorisinde, işletme faaliyetlerine yerel toplumun katılımı ve bu faaliyetlerin toplum üzerindeki etkisinin incelendiği S19 unsurunda tüm işletmelerde GRI kılavuzuna uygun raporlama yapıldığı tespit edilmiştir.

İşletmelerin raporları yolsuzlukla mücadele (S20) kapsamında incelendiğinde, tüm işletmelerde politika ve prosedürlerin oluşturulduğu ve bu konuda eğitimler verilerek Tat Gıda hariç kılavuza tam uyum sağlandığı görülmüştür. Tat Gıda'da ise S03 ve S05 çerçevesinde yolsuzluk vakalarının yaşanıp yaşanmadığına ilişkin bir bildirimde bulunulmamıştır.

Kamu kurumlarıyla yürütülen projelerin ve alınan destek ve teşviklerin incelendiği S21 unsuru çerçevesinde işletme raporlarının yıllar itibarıyla gelişim gösterdiği görülmektedir. 2023 yılı itibarıyla Tat Gıda ve Ülker Bisküvi hariç tüm işletmeler raporlarında kamusal teşvik ve desteklere ilişkin ayrıntılı bilgilere yer vermiştir.

İşletmelerin büyük bir kısmının rekabete aykırı davranışların ve tekellilik faaliyetlerinin açıklandığı S22 unsuruna uygun raporlama yaptıkları tespit edilmiştir. Tat Gıda ve Ülker Bisküvi'nin ise uygun politikalar ve etik ilkelere sahip olsalar da raporlarında rekabete aykırı davranış vakalarına yer vermedikleri görülmektedir.

İncelenen tüm işletmeler, faaliyetlerinde kanunlara ve yönetmeliklere uygun hareket ettiklerini (S23) belirtmişlerdir. Ayrıca işletmelerin tamamı tedarik zincirlerinin toplum üzerinde yarattığı olumlu ve olumsuz etkilere değinmişler (S24) ve bu konuda alınan önlemlere raporlarında yer vermişlerdir.

Toplum kategorisindeki son unsur olan toplumsal şikayet mekanizmaları (S25) konusunda bütün işletmeler resmi şikayet mekanizmaları ve prosedürleri oluşturduklarını belirtmişlerdir. Ancak Coca Cola İçecek, Tat Gıda ve Ülker Bisküvi raporlarında getirilen, yanıtlanan ve çözümlenmiş şikayet sayılarına yer vermemişlerdir.

4.3.4. Ürün Sorumluluğu

Tablo 9'da çalışmaya konu işletmelerin GRI kılavuzundaki sosyal sürdürülebilirlik unsurlarından "Ürün Sorumluluğu" alt kategorisine uygunluğu ve gerçekleştirme oranları gösterilmiştir. Bu kategoride %100 gerçekleştirme oranına sahip tek işletme Anadolu Efes'tir.

Tablo 9: Ürün sorumluluğu (2021-2023)

Yıllar	Unsurlar	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kereviş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	S26	1	1	1	1	1	1
	S27	1	1	1	1	0	0
	S28	1	1	1	1	1	1
	S29	1	0	0	0	0	0
	S30	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%100	%80	%80	%80	%60	%60
2022	S26	1	1	1	1	1	1
	S27	1	1	1	1	1	0
	S28	1	0	1	1	1	1
	S29	1	0	0	0	0	0
	S30	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%100	%60	%80	%80	%80	%60
2023	S26	1	1	1	1	1	1
	S27	1	1	1	1	1	0
	S28	1	0	1	1	1	1
	S29	1	1	0	0	0	0
	S30	1	1	1	1	1	1
Gerçekleştirme Oranı		%100	%60	%80	%80	%80	%60

Sosyal sürdürülebilirlik unsurlarının ürün sorumluluğu kategorisinde; ürün ve hizmetlerin müşterilerin sağlığı ve güvenliği (S26) üzerindeki etkisi ve üretim faaliyetlerinin kanun ve yönetmeliklere uyumu (S30) unsurlarında tüm işletmelerin GRI kılavuzuna uygun raporlama yaptıkları görülmektedir.

Üretilen ürün ve hizmetlerin etiketlenmesi ve bu konudaki müşteri memnuniyetinin değerlendirildiği S27 unsurunda, 2021 yılında Tat Gıda ve Ülker Bisküvi hariç diğer işletmelerin raporlarında bir eksiklik bulunmamaktadır. 2022 yılına gelindiğinde Tat Gıda ilgili eksiklikleri gidermiştir. Ülker bisküvi ise etiketleme konusunda şeffaflık ve doğruluk ilkelerine önem verdiğini raporlarında belirtse de yönetmeliklere aykırı etiketleme vakalarına ilişkin herhangi bir sayısal veriye yer vermemiştir.

Yasaklı ürünlerin satışı ve bu konudaki pazarlama usul ve esaslarına uyum (S28) konusunda 2021 yılında tüm işletmeler kılavuza uygun raporlama yapmışlardır. Ancak Coca Cola İçecek 2022 ve 2023 yılı raporlarında PR6 kapsamında yasaklı veya tartışmalı ürün satıp satmadığına ilişkin bir bildirimde bulunmamıştır.

Müşterilerin kişisel verilerin korunması (S29) ve veri güvenliği politikalarını oluşturulması konusunda tüm işletmeler kanunun öngördüğü gereklilikleri yerine getirmektedir. Ancak Anadolu Efes hariç diğer işletmelerin raporlarında PR8 kapsamında müşteri gizliliğinin ihlali ile ilgili şikayet sayılarına yer verilmemektedir. Coca Cola İçecek ise 2023 yılında söz konusu eksikliği gidermiştir.

4.4. Genel Değerlendirme

Çalışmaya konu olan altı gıda işletmesinin, 2021-2023 yılları arasındaki sürdürülebilirlik raporlarının, GRI kılavuzundaki tüm unsurlara genel uyumu Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: GRI Kılavuzuna Genel Uyum (2021-2023)

Gerçekleştirme Oranı	Anadolu Efes	Coca Cola İçecek	Kerevitaş Gıda	Pınar Süt Mamulleri	Tat Gıda	Ülker Bisküvi
2021	%86,95	%76,08	%80,43	%73,91	%52,17	%69,56
2022	%86,95	%82,60	%80,43	%80,43	%63,04	%71,73
2023	%86,95	%84,78	%82,60	%80,43	%69,56	%71,73

Tablo 10'a göre, GRI raporlama kılavuzundaki 46 unsurun tamamı dikkate alındığında, incelenen tüm yıllar için Anadolu Efes'in hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarının en yüksek gerçekleştirme oranına sahip olduğu görülmektedir. Anadolu Efes'in sürdürülebilirlik raporlaması konusunda GRI kılavuzuna uyum sağlayan en başarılı işletme olduğu tespit edilmiştir. Tat Gıda ise yıllar içerisinde GRI kılavuzuna uyum oranını artırsa da diğer işletmeler içerisinde en düşük gerçekleştirme oranına sahip işletmedir. Anadolu Efes dışındaki tüm işletmelerde kılavuza uyum yıllar içerisinde giderek artmıştır.

5. SONUÇ

Sürdürülebilirlik, artan dünya nüfusu, iklim değişiklikleri ve yaşanan çevre sorunları sebebiyle günümüz ekonomik düzeninin en önemlilerinden birisi haline gelmiştir. İşletmelerin ekonomik büyüklüğünün yanı sıra sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe katkısı, şeffaf yönetim anlayışı ve gerek finansal raporlarında gerekse finansal olmayan raporlarında bu durumu yansıtmaları hem müşteriler hem de yatırımcılar açısından güven unsuru oluşturmaktadır. Bu nedenle son yıllarda birçok işletme sürdürülebilirlik raporları hazırlayarak bu alandaki uygulamalarını kamu ile paylaşmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması hususunda uluslararası standartları ortaya koyan GRI (Küresel Raporlama Girişimi) dünyada önde gelen kuruluşlardan biridir.

Tüm dünyada yaygın olarak kabul gören GRI raporlama standartlarında ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik alanlarında toplam 46 unsur bulunmaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye'deki BİST Gıda Endeksinde yer alan işletmelerin 2023 yılı sürdürülebilirlik raporları dikkate alındığında, Anadolu Efes toplam 40 unsorda kılavuza uygun raporlama yaparak yaklaşık %87 gerçekleştirme oranıyla en başarılı raporlama yapan işletme olmuştur. Aynı yıl yaklaşık %70 gerçekleştirme oranı yakalayan Tat Gıda'nın ise incelenen altı işletme arasında en düşük orana sahip işletme olduğu dikkat çekmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirlik açısından işletme raporlarının genelinde kılavuza uygunluğun %75 olduğu saptanmıştır. En düşük gerçekleştirme oranına sahip işletme ise Ülker Bisküvi olmuştur. Ekonomik unsurlar tek tek incelendiğinde işletmelerinin hiçbirinin cinsiyet bazında ücret dağılımı ve bunun asgari ücrete oranına raporlarında yer vermedikleri belirlenmiştir.

Sürdürülebilirlik raporları, çevresel sürdürülebilirlik unsurları açısından incelendiğinde işletmelerin yarısının %75 gerçekleştirme oranına ulaştığı, en düşük gerçekleştirme oranının ise 2021 yılında %25 ile Tat Gıda'da olduğu görülmektedir. Çevresel açıdan işletmelerinin tamamının raporlarında yer vermedikleri 3 unsur bulunmaktadır. Bunlar; Ç4 kapsamında işletme faaliyetlerinden etkilenen habitatlarda bulunan türlerin soy tükenmesi risk seviyesine göre toplam sayısı, Ç5 kapsamında ozon tabakasını incelten madde (ODS) emisyonları ve Ç12 kapsamında çevreyle alakalı şikayet ve çözüm sayılarıdır.

GRI kılavuzu sosyal sürdürülebilirlik unsurlarını dört alt kategoriye ayırmıştır. Buna göre işletme raporlarının bazılarının İnsan Hakları, Toplum ve Ürün Sorumluluğu alt kategorilerinde %100 gerçekleştirme oranına ulaştıkları görülmüştür. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş alt kategorisinde ise en yüksek gerçekleştirme oranının %88 olduğu saptanmıştır. Sosyal sürdürülebilirlik açısından işletme raporlarının en zayıf olduğu unsurlar; işgücü uygulamalarında asgari ihbar sürelerinin bildirilmesi, güvenlik personelleri özelinde verilmesi gereken insan hakları eğitimleri ve müşteri gizliliğinin ihlali ile ilgili şikayet sayıları olarak göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, gıda güvenliğinin ve sürdürülebilirliğin öneminin her geçen yıl giderek arttığı günümüzde, işletmelerin ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra çevresel ve sosyal konulara da gereken önemi vermesi zorunlu hale gelmiştir. Bu kapsamda çalışmada, gıda işletmeleri özelinde bir analiz gerçekleştirilerek Türkiye'de faaliyet

gösteren işletmelerin uluslararası standartlara göre yeterlilikleri incelenmiştir. Buna göre işletmeler genel olarak sürdürülebilirlik konusunda gerekli bilince sahip olup uygulamalarıyla uluslararası yeterlilikleri sağladıkları gözlemlenmiştir. Ancak raporlama hususunda giderilmesi gereken eksik unsurlar da bulunmaktadır. Ayrıca gıda sektörünün ülkeler açısından önemi düşünüldüğünde çok daha fazla sayıda işletmenin sürdürülebilirlik raporları hazırlayabilecek alt yapıyı oluşturması gerekmektedir. Gıda endeksinde yer alan 37 firmanın sadece 6'sının sürdürülebilirlik endeksinde yer alması yetersizdir. Bu sebeple öncelikle raporlama yapan işletme sayısını artması, ardından sürdürülebilirlik raporlamasında mevcut uygulamaların kapsamının geliştirilerek daha şeffaf ve karşılaştırılabilir raporların yaygınlaştırılmasının gerektiği düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda sürdürülebilirliğin önemli olduğu farklı sektörlerde de benzer çalışmalar yapılarak standartlara uyum incelenebilir.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The author of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the author).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).

KAYNAKÇA

- Birleşmiş Milletler. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. (8.11.2024) <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.
- Carlowitz, H. C. (1713). *Sylvicultura Oeconomica*, Braun, Leipzig. Elde edilme tarihi: 17.11.2024 <https://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/85039/9>.
- Del Mar Alonso-Almeida, M., Llach, J. ve Marimon, F. (2014). "A Closer Look At The 'Global Reporting Initiative'sustainability Reporting As A Tool To Implement Environmental And Social Policies: A Worldwide Sector Analysis", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 21/6, 318-335.
- Demirci, E. ve Korkmaz, A. (2023). "Sürdürülebilirlik Raporlamaları Çerçevesinde Perakende Ticaret ve Gıda İmalatı Yapan Şirketlerin Çevresel Performansları Üzerine Bir Uygulama", *Pressacademia Procedia*, 17/1, 113-123.
- D. B. (2018). *Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi, Karşılaşılan Sorunlar ve Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals With Forks: The Triple Bottom Line Of Twenty-First Century Business*, Oxford, England: Capstone.
- Gerbens-Leenes, P. W., Moll, H. C. Ve Uiterkamp, A. S. (2003). "Design And Development Of A Measuring Method For Environmental Sustainability in Food Production Systems", *Ecological Economics*, 46/2, 231-248.
- GRI G4 Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu. (2017). (5.10.2024) <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK). (2023). Soru ve Cevaplarla Sürdürülebilirlik Raporlaması. (10.11.2024) https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Sustainability/Soru_ve_Cevaplarla_Surdurulebilirlik_Raporlamasi_30_05_2023-.pdf.
- Kayıoğlu, Ç. ve Türksoy, S. (2023). "Tarımda Sürdürülebilirlik ve Gıda Güvenliği", *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 37/1, 289-303.
- KPMG. (2024). Sürdürülebilirlik Raporlaması Anketi. (9.11.2024) <https://kpmg.com/xx/en/our-insights/esg/the-move-to-mandatory-reporting.html>.
- Leong, W. H., Teh, S. Y., Hossain, M. M., Nadarajaw, T., Zabidi-Hussin, Z., Chin, S. Y., ve Lim, S. H. E. (2020). "Application, Monitoring and Adverse Effects in Pesticide Use: The Importance of Reinforcement of Good Agricultural Practices (Gaps)", *Journal of Environmental Management*, 260, 109987.
- Meuer, J., Koelbel, J., ve Hoffmann, V. H. (2020). "On The Nature of Corporate Sustainability", *Organization & Environment*, 33/3, 319-341.

- Mishra, B., Gyawali, B. R., Paudel, K. P., Poudyal, N. C., Simon, M. F., Dasgupta, S., ve Antonious, G. (2018). "Adoption of Sustainable Agriculture Practices Among Farmers in Kentucky, USA", *Environmental Management*, 62, 1060-1072.
- Önce, S., Onay, A., ve Yeşilçelebi, G. (2015). "Corporate Sustainability Reporting and Situation in Turkey", *Journal of Economics Finance and Accounting*, 2/2.
- Pricewaterhousecooper. (2011). Sustainability Report. (21.11.2024) <https://www.pwc.co.uk/assets/pdf/pwc-uk-2011-annual-report.pdf>.
- Székely, F. ve Knirsch, M. (2005). "Responsible Leadership and Corporate Social Responsibility: Metrics for Sustainable Performance", *European Management Journal*, 23, 628-647.
- Tanç, A. ve Gümrak, A. (2015). "Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Çevresel Performans: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7/2, 258-273.
- The World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). Our Common Future. (27.11.2024) <https://archive.org/details/ourcommonfuture00worl/mode/2up>.
- Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN). (1980). Dünya Koruma Stratejisi. (9.11.2024) <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf>.
- Yükçü, S. ve Kaplanoğlu, E. (2016). "Sürdürülebilir Kalkınmada Finansal Olmayan Raporlamanın Önemi", *World of Accounting Science*, 18, 63-101.

EK 1: GRI sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzu dördüncü güncelleme (G4) kodları

Kodlar (G4)	
EC1	Üretilen ve Dağıtılan Doğrudan Ekonomik Değer
EC2	İklim Değişikliğinin Kuruluşun Faaliyetine Finansal Etkileri ve İklim Değişikliği Kaynaklı Diğer Risk ve Fırsatlar
EC3	Kuruluşun Belirlenmiş Tazminat Planı Yükümlülüklerinin Kapsamı
EC4	Devletten Alınan Mali Yardım
EC5	Belirgin Operasyon Yerlerinde Cinsiyet Bazında Standart Başlangıç Seviyesi Ücretlerinin Yerel Asgari Ücrete Göre Oranı
EC6	Belirgin Operasyon Yerlerinde Üst Yönetimin Yerel Toplumdan İstihdam Edilme Oranı
EC7	Altyapı Yatırımlarının ve Desteklenen Hizmetlerin Gelişimi ve Etkisi
EC8	Etkilerin Boyutu Da Dahil Olmak Üzere Belirgin Dolaylı Ekonomik Etkiler
EC9	Belirgin Operasyon Yerlerinde Yerel Tedarikçilere Yapılan Harcamaların Oranı
EN1	Ağırlık veya Hacim Bakımından Kullanılan Malzemeler
EN2	Girdi Olarak Kullanılan Geri Dönüştürülmüş Malzemelerin Yüzdesi
EN3	Kuruluş İçindeki Enerji Tüketimi
EN4	Kuruluş Dışındaki Enerji Tüketimi
EN5	Enerji Yoğunluğu
EN6	Enerji Tüketiminin Azaltılması
EN7	Ürün ve Hizmetlerin Enerji İhtiyaçlarında Azaltımlar
EN8	Kaynak Bazında Toplam Su Çekimi
EN9	Su Çekiminden Belirgin Ölçüde Etkilenen Su Kaynakları
EN10	Geri Dönüştürülen ve Yeniden Kullanılan Suyun Yüzdesi ve Toplam Hacmi
EN11	Koruma Altındaki Bölgelerde ve Koruma Altındaki Bölgeler Dışında Biyolojik Çeşitlilik Değeri Yüksek Olan Alanlarda Sahip Olunan, Kiralanan, Yönetilen veya Bu Bölgelere Komşu Olan Faaliyet Sahaları
EN12	Faaliyetlerin, Ürünlerin ve Hizmetlerin Koruma Altındaki Bölgeler ve Koruma Altındaki Bölgeler Dışında Biyolojik Çeşitlilik Değeri Yüksek Olan Alanlar Üzerindeki Belirgin Etkilerinin Tanımlanması
EN13	Koruma Altındaki veya Eski Haline Getirilen Habitatlar
EN14	Habitatları Faaliyetlerden Etkilenen Alanlarda Bulunan Iucn Kırmızı Liste Türlerinin ve Ulusal Koruma Listesi Türlerinin Soy Tükenmesi Risk Seviyesine Göre Toplam Sayısı

EN15	Doğrudan Sera Gazı (Ghg) Emisyonları
EN16	Dolaylı Enerji Sera Gazı (Ghg) Emisyonları
EN17	Diğer Dolaylı Sera Gazı (Ghg) Emisyonları
EN18	Sera Gazı (Ghg) Emisyon Yoğunluğu
EN19	Sera Gazı (Ghg) Emisyonlarının Azaltılması
EN20	Ozon Tabakasını İncelten Madde (ODS) Emisyonları
EN21	NO _x , SO _x ve Diğer Belirgin Hava Emisyonları
EN22	Kalite ve Varış Yeri Bakımından Toplam Su Tahliyesi
EN23	Tür ve Bertaraf Yöntemine Göre Toplam Atık Ağırlığı
EN24	Önemli Ölçekte Sızıntı ve Döküntülerin Toplam Sayısı ve Hacmi
EN25	Basel Sözleşmesi2 Ek I, II, III ve VIII Kapsamında Tehlikeli Kabul Edilen Nakil, İthal, İhraç veya İslah Edilmiş Atıkların Ağırlığı ve Uluslararası Sevk Edilmiş Atıkların Yüzdesi
EN26	Kuruluşun Su Tahliyelerinden ve Akışından Belirgin Ölçüde Etkilenen Su Kütlelerinin ve İlgili Habitatların Kimliği, Boyutu, Korunma Durumu ve Biyolojik Çeşitlilik Değeri
EN27	Ürün ve Hizmetlerin Çevresel Etkilerinin Hafifletilme Boyutu
EN28	Geri Toplanan Satılmış Ürünlerin ve Ambalaj Malzemelerinin Kategoriye Göre Yüzdeleri
EN29	Çevre Kanunu ve Düzenlemelerine Uyulmaması Nedeniyle Uygulanan Önemli Cezaların Parasal Değeri ve Parasal Olmayan Yaptırımların Toplam Sayısı
EN30	Ürünlerin ve Kuruluşun Faaliyetlerine İlişkin Diğer Mal ve Malzemelerin Nakliyesinin ve Kuruluşun İşgücü Üyelerinin Taşınmasının Belirgin Çevresel Etkileri
EN31	Türe Göre Toplam Çevre Koruma Harcama ve Yatırımları
EN32	Çevresel Kriterlerin Kullanılmasıyla Taranan Yeni Tedarikçilerin Yüzdesi
EN33	Tedarik Zincirindeki Belirgin Ölçekte Mevcut ve Olası Olumsuz Çevresel Etkiler ve Alınan Önlemler
EN34	Çevresel Etkilerle İlgili Olarak Resmi Şikayet Mekanizmaları Kanalıyla Getirilmiş, Yanıtlanmış Ve Çözümlemiş Şikayetlerin Sayısı
LA1	Yaş Grubu, Cinsiyet ve Bölgeye Göre İşe Yeni Alınan Çalışanların ve Çalışan Devrinin Toplam Sayısı ve Oranı
LA2	Belirgin Operasyon Yerlerine Göre Geçici veya Yarı Zamanlı Çalışanlara Sağlanmayan ve Tam Zamanlı Çalışanlara Sağlanan Yan Haklar
LA3	Cinsiyete Göre Doğum İzninden Sonra İşe Dönme ve İşte Kalma Oranları
LA4	Bunların Toplu İş Sözleşmelerinde Belirtilmiş Olup Olmadıkları Da Dahil Olmak Üzere Faaliyet Değişiklikleriyle İlgili Asgari İhbar Süreleri
LA5	Toplam İşgücünün İş Sağlığı ve Güvenliği Programlarının Takibine Yardımcı Olan ve Bu Konuda Görüş Bildiren Resmi Müşterek Yönetim–İşçi Sağlık ve Güvenlik Komitelerinde Temsil Edilen Yüzdesi
LA6	Bölge ve Cinsiyete Göre Yaralanma Türü ve Kaza Sıklık Oranları, Meslek Hastalıkları, Kayıp Gün ve Devamsızlık ve İşle Bağlantılı Toplam Ölüm Vakası Sayısı
LA7	İş Kazası Oranı veya Meslek Hastalığı Riski Yüksek Olan Çalışanlar
LA8	Sendikalarla Yapılan Resmi Sözleşmeler Kapsamındaki Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Konu Başlıkları
LA9	Cinsiyete ve Çalışan Kategorisine Göre Çalışan Başına Ayrılan Yıllık Ortalama Eğitim Saati
LA10	Çalışanların Kesintisiz İstihdam Edilebilirliğini Destekleyen ve Kariyer Bitimlerini Yönetebilmelerine Yardımcı Olan Yetenek Yönetimi ve Yaşam Boyu Öğrenim Programları
LA11	Cinsiyete ve Çalışan Kategorisine Göre Düzenli Performans ve Kariyer Gelişim Değerlendirmelerinden Geçen Çalışan Yüzdesi
LA12	Yönetişim Organlarının Bileşimi ve Çalışanların Cinsiyete, Yaş Grubuna, Azınlık Grubu Üyeliğine ve Başka Çeşitlilik Göstergelerine Göre Tanımlanan Çalışan Kategorilerine Göre Dağılımı
LA13	Çalışan Kategorisine, Belirgin Operasyon Yerlerine Göre Kadınlar ve Erkekler Arasındaki Taban Maaş ve Ücret Oranı
LA14	İşgücü Uygulamaları Kriterlerinin Kullanılmasıyla Taranan Yeni Tedarikçilerin Yüzdesi
LA15	Tedarik Zincirindeki İşgücü Uygulamalarıyla İlgili Belirgin Ölçekte Mevcut ve Olası Olumsuz Etkiler ve Alınan Önlemler
LA16	İşgücü Uygulamalarıyla İlgili Olarak Resmi Şikayet Mekanizmaları Kanalıyla Getirilmiş, Yanıtlanmış Ve Çözümlemiş Şikayetlerin Sayısı

HR1	İnsan Hakları Maddeleri İçeren veya İnsan Hakları Taramasından Geçmiş Belirgin Yatırım Sözleşme veya Kontratlarının Toplam Sayısı ve Yüzdesi
HR2	Faaliyetlerle İlgili İnsan Hakları Unsurlarına İlişkin İnsan Hakları Politika veya Prosedürleri Üzerine Verilen Çalışan Eğitimlerinin Toplam Saati ve Eğitim Görmüş Çalışanların Yüzdesi
HR3	Ayrımcılık Vakalarının ve Alınan Düzeltici Önlemlerin Toplam Sayısı
HR4	Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkının İhlal Edilmiş Olabileceği Veya Belirgin Risk Altında Olabileceği Belirlenen Faaliyetler Ve Tedarikçiler Ve Bu Hakların Desteklenmesi İçin Alınan Önlemler
HR5	Çocuk İşçiler Bakımından Belirgin Risk Taşıdığı Belirlenen Faaliyetler ve Tedarikçiler ve Çocuk İşçiliğinin Etkili Bir Biçimde Ortadan Kaldırılmasına Katkıda Bulunmak İçin Alınan Tedbirler
HR6	Zorla veya Cebren Çalıştırma Vakaları Bakımından Belirgin Risk Teşkil Ettiği Belirlenen Faaliyetler ve Tedarikçiler Ve Her Tür Zorla Veya Cebren Çalıştırmanın Ortadan Kaldırılmasına Katkı Sağlama Yönünde Alınan Önlemler
HR7	Kuruluşun Faaliyetlerle İlgili İnsan Hakları Politikaları veya Prosedürleri Konusunda Eğitim Görmüş Güvenlik Personelinin Yüzdesi
HR8	Yerli Halkların Haklarıyla İlgili İhlal Vakalarının Toplam Sayısı ve Alınan Önlemler
HR9	İnsan Hakları İncelemelerine ve Etki Değerlendirmelerine Tabi Olmuş Faaliyetlerin Toplam Sayısı ve Yüzdesi
HR10	İnsan Hakları Kriterlerinin Kullanılmasıyla Taranan Yeni Tedarikçilerin Yüzdesi
HR11	Tedarik Zincirindeki Belirgin Ölçekte Mevcut ve Olası Olumsuz İnsan Hakları Etkileri ve Gerçekleştirilen Eylemler
HR12	İnsan Hakları Etkileriyle İlgili Olarak Resmi Şikayet Mekanizmaları Kanalıyla Getirilmiş, Yanıtlanmış Ve Çözümlemiş Şikayetlerin Sayısı
SO1	Yerel Toplum Katılımı, Etki Değerlendirmeleri ve Gelişim Programlarının Uygulandığı Operasyonların Yüzdesi
SO2	Yerel Toplamlar Üzerinde Belirgin Ölçekte Mevcut ve Olası Olumsuz Etkileri Olan Operasyonlar
SO3	Yolsuzlukla İlgili Riskler Bakımından Değerlendirilmiş Faaliyetlerin Toplam Sayısı ve Yüzdesi ve Tespit Edilen Belirgin Riskler
SO4	Yolsuzlukla Mücadele Politika ve Prosedürleri İle İlgili İletişim Ve Eğitim
SO5	Teyit Edilmiş Yolsuzluk Vakaları ve Alınan Önlemler
SO6	Ülkeye ve Alıcıya/Lehtara Göre Siyasi Desteklerin Toplam Değeri
SO7	Rekabete Aykırı Davranışlara, Tröstleşme ve Tekelcilik Faaliyetlerine İlişkin Davaların Toplam Sayısı ve Bunların Sonuçları
SO8	Kanun ve Yönetmeliklere Uyulmaması Nedeniyle Uygulanan Önemli Cezaların Parasal Değeri ve Parasal Olmayan Yaptırımların Toplam Sayısı
SO9	Toplum Üzerindeki Etkilerine İlişkin Kriterler Kullanılarak Taranan Yeni Tedarikçilerin Yüzdesi
SO10	Tedarik Zincirinde Toplum Üzerindeki Belirgin Ölçekte Mevcut ve Olası Olumsuz Etkiler ve Alınan Önlemler
SO11	Toplum Üzerindeki Etkilerle İlgili Olarak Resmi Şikayet Mekanizmaları Kanalıyla Getirilmiş, Yanıtlanmış Ve Çözümlemiş Şikayetlerin Sayısı
PR1	Sağlık ve Güvenlik Etkilerinin İyileştirme Amacıyla Değerlendirildiği Belirgin Ürün ve Hizmet Kategorilerinin Yüzdesi
PR2	Ürünlerin ve Hizmetlerin Kullanım Süreleri Sırasındaki Sağlık ve Güvenlik Etkileriyle İlgili Yönetmeliklere ve Gönüllü Kurallara Uyumsuzluk Vakalarının Sonuç Türüne Toplam Sayısı
PR3	Kuruluşun Ürün ve Hizmet Bilgileri ve Etiketleme Prosedürlerince Zorunlu Tutulan Ürün ve Hizmet Bilgileri Türü ve Bu Bilgi Gereklere Tabi Belirgin Ürün ve Hizmet Kategorilerinin Yüzdesi
PR4	Ürün ve Hizmet Bilgileri ve Etiketlemeyle İlgili Yönetmeliklere ve Gönüllü Kurallara Uyumsuzluk Vakalarının Sonuç Türüne Göre Toplam Sayısı
PR5	Müşteri Memnuniyetini Ölçen Araştırmaların Sonuçları
PR6	Yasaklı veya Tartışmalı Ürünlerin Satışı
PR7	Reklam, Tanıtım ve Sponsorluk Da Dahil Olmak Üzere Pazarlama İletişimiyle İlgili Yönetmeliklere ve Gönüllü Kurallara Uyumsuzluk Vakalarının Sonuç Türüne Göre Toplam Sayısı
PR8	Müşteri Gizliliğinin İhlali ve Müşteri Verilerinin Kaybı ile İlgili Doğrulanmış Şikayetlerin Toplam Sayısı
PR9	Ürün ve Hizmetlerin Tedariki ve Kullanımı ile İlgili Kanun ve Yönetmeliklere Uyumsuzluktan Kaynaklanan Önemli Para Cezalarının Parasal Değeri